

Tres textos de Maria Aurèlia Capmany

MARIA MORENO I DOMÈNECH

Universitat de Barcelona

maria_moreno@ub.edu

CAPMANY (2023): Maria Aurèlia Capmany, *Tres textos de Maria Aurèlia Capmany. Tu i l'hipòcrita* (1959). *Vent de Garbí i una mica de por* (1968). *Dones, flors i pitança* (1968), Ramon Aran Vilà (ed.), Barcelona: Diputació de Barcelona i Institut del Teatre.

És gairebé una obvietat comentar que Maria Aurèlia Capmany és una de les grans dones de teatre del segle xx. Com és ben sabut, el 1960, juntament amb Ricard Salvat, va fundar l'Escola d'Art Dramàtic Adrià Gual, que va jugar un paper clau en la renovació dels escenaris teatrals. Capmany hi farà tots els papers de l'auca i, tal com ha apuntat Ramon Aran, «només per la trajectòria d'aquesta institució, Capmany ja hauria passat a la història de la nostra escena» (p. 7). Els tres textos de Maria Aurèlia Capmany estan publicats a la col·lecció de Repertori Teatral, un projecte cofinançat entre l'Institut del Teatre i la Diputació de Barcelona que té l'ambició de posar en circulació textos del patrimoni teatral català, d'obligada publicació.

En aquest sentit, cal destacar que el 2023 l'editorial Arola va reeditar *El desert dels dies* (1960), en el volum *Dramaturgues de postguerra*, i el 2024 va publicar les obres *L'ombra de l'escorpi* i *Sainet de la vida contemporània o qui tingui una espongeta al clatell que no s'hi emboliqui* (1971) en el volum *Dramaturgues d'abans d'ara. Divuit autores de l'escena catalana 1965-1995*, ambdós volums editats per Aïda Ayats. Així mateix, el 2023 el Teatre Nacional de Catalunya va estrenar *Vent de garbí i una mica de por*. Sembla, doncs, que aquesta recuperació —lenta, però persistent— del patrimoni teatral català requeria la publicació dels tres textos que conformen aquest volum: *Tu i l'hipòcrita* (1959), *Vent de garbí i una mica de por* (1968) i *Dones, flors i pitança* (1968).

L'edició s'obre amb una «Presentació general», a càrrec de Ramon Aran, que exposa alguns elements clau a l'hora d'entendre la dramaturgia de Capmany i quin paper juguen les seves obres en la història del teatre català. Capmany és «introdutora de tècniques i poètiques com el teatre èpic o el teatre document» (p. 7) i aquest fet representa un revulsiu per al teatre català del moment. Un dels elements més destacables d'aquest pròleg és que s'aparta del panegíric acrític i alhora exposa amb molta solvència quina és l'aportació de Capmany i la rellevància històrica i estètica d'alguns textos. Així, en consonància amb la voluntat de renovar l'escena catalana, Capmany aposta per una concepció filosòfica que es desplega en una construcció escènica profundament antinaturalista. És en aquestes coordenades que cal entendre l'obra *Tu i l'hipòcrita*, estrenada el 28 de gener del 1959 al Teatre Romea a càrrec de l'Agrupació Dramàtica de Barcelona, amb

direcció de Ricard Salvat. La peça manca de qualsevol mena d'agilitat dramàtica en la mesura que prescindeix de la noció de progressió dramàtica. L'element narratiu de l'obra i la seva projecció eminentment didàctica fan que sovint les escenes esdevinguin mers exemples de diversos problemes socials. Així, les diverses escenes que s'encadenen a *Tu i l'hipòcrita* són el desenvolupament d'una sèrie de situacions introduïdes pels monòlegs del personatge de l'Honorat, que inicia l'obra amb el parlament següent:

Em dirigeixo a tu, ben entès, d'una manera simbòlica, des d'aquest cercle de llum que és, diríem, la meva consciència. Penso, i totes les coses concretes desapareixeran del meu voltant, i em quedo sol, parlant a un interlocutor invisible. Tu, per exemple. Però, qui soc jo? Perquè tu que m'escoltes ets molt més concret que jo que parlo. (p. 42)

La dissolució de la il·lusió escènica serveix a Capmany de mirall: l'obra és una mena d'auca de la vida del burgès filtrada per la narració del seu pensament. Certament, l'obra pot esdevenir a fragments dialècticament feixuga, però permet convertir l'escena en un artefacte revulsiu.

Aquest retrat àcid de la vida burgesa el trobem també a *Vent de garbí i una mica de por* (1968), estrenada el 15 de juny de 1965 en una funció única al Palau de la Música a càrrec de la companyia d'Art Dramàtic Adrià Gual, sota la direcció de Ricard Salvat. Com molt bé comenta Aran, la peça constitueix un dels primers textos èpics del teatre català (p. 16); així, a través d'efectes constants d'estranyament tenyits de farsa s'articula un retrat de la societat mitjançant unes coordenades espaciotemporals (Cadaqués, 1964, Sitges, 1936 i Caldetes, 1909) que permeten exposar diversos moments clau de la història del segle xx. Es tracta d'un retaule que, més enllà del seu interès històric, aborda qüestions de rabiosa actualitat.

Per últim, el darrer text del volum és *Dones, flors i pitança*, obra estrenada per la companyia de cabaret Ca, barret!, amb direcció de Josep Anton Codina i acompanyament musical de Josep M. Arrizabalaga. Els actors «fan d'ells mateixos transvestint-se en altres figures» (p. 180), un procediment que curiosament avui causa furor. De base fregolista (p. 23), els personatges apunten les diverses distorsions entre aparença i realitat, ja sigui pel que fa al paper de la dona:

La dona flor? Potser sí, potser sí, però... Mentre els poetes cantaven la dona flor i els esperits religiosos llançaven anatemes contra les seves perversions, hi havia, per raons de poblats i viles, una altra mena de dona, que no és una flor, que no és la temptació, que ni el dimoni se'n recorda per tenir-hi pactes. La dona que fila, i cabdella i teixeix i cus... i envelleix abans no vingui l'alba. (p. 189)

O de la moda: «I si em cansa la roba endreçada / em vesteixo de jove rebel, / amb la moda més americana / i amb gran abundància de pèl» (p. 200).

Inevitablement, es planteja la qüestió de l'omissió de *Preguntes i respostes sobre la vida i la mort de Francesc Layret, advocat dels obrers a Catalunya* (1970),

que, tal com Aran apunta al pròleg, és la peça més reeixida de l'autora i també la més coneguda. En aquest punt cal recordar, però, que la tria coincideix amb l'objectiu de la col·lecció: posar en circulació textos de repertori que ajudin a configurar i entendre la nostra tradició. El criteri és, doncs, de recuperació. En aquest sentit, cal destacar l'aparell crític del volum i la importància de situar, sense caure en l'hagiografia fàcil, l'aportació de Capmany al teatre català.

Francesc Serés: la pell de la realitat

LAURA FABREGAT AGUILÓ

Universitat Oberta de Catalunya

lfabregatag@uoc.edu

DASCA & CAMPS (2024): Maria Dasca i Josep Camps (ed.), *Francesc Serés: la pell de la realitat*, Barcelona: Societat Catalana de Llengua i Literatura.

Aquest llibre reuneix els treballs que es van presentar a la jornada «Francesc Serés: la pell de la realitat», impulsada per la Societat Catalana de Llengua i Literatura, els quals es van centrar en un dels narradors més representatius de la literatura catalana actual, amb una trajectòria dilatada i consolidada. L'objectiu de la publicació és l'ampliació de l'estudi i la divulgació de l'obra de l'autor, que destaca per la seva versatilitat, el joc entre la realitat i la ficció però també amb la tradició literària, la conjuminació de qualitat i comercialitat, així com per la creació d'un imaginari de la societat actual.

Xavier Pla, en la seva intervenció anomenada «Francesc Serés, la literatura com a política de reparació social», explora l'acostament que el narrador estudiat fa a la realitat a través d'una escriptura de contacte i proximitat que dona veu als que no n'han tingut fins ara, com són les comunitats marginades que representen els immigrants. D'aquesta manera, la literatura de Serés retrata els traumes individuals i col·lectius que pateix una part invisibilitzada de la societat, que habita els meridians, poc després de la gran crisi econòmica de 2008 i la precarietat laboral que va comportar. Així doncs, en la seva obra es barregen ficció i assaig, narració i reportatge periodístic, amb el propòsit de dignificar les vides quotidianes de la gent corrent que viu de forma molt discreta i, per tant, de resocialitzar la literatura mitjançant la representació d'una realitat social ignorada de la nostra terra. Perquè la literatura que diu la realitat té associats un valor moral i una voluntat reparadora innegables.

Al seu torn, Simona Škrabec, al seu treball «La matèria, la flama, les cendres. Una lectura «fragmentària» de Francesc Serés», analitza la fragmentació que es pot trobar a l'obra de l'autor de Saidí, paral·lelament a un temps que ja no es pot